

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>.
2. Сенджем Джеймс, Октіган Майкл Онлайн-курс для персоналу уповноважених органів з питань пробації. Білоцерківський центр ПКП ДКВС України, 2019. 208 с.
3. Уткін В. О. Міжнародні стандарти кримінально-виконавчої діяльності та стереотипи їх сприйняття. *Кримінальна юстиція: Russian Journal of Criminal Law*. 2016. № 2 (8). С. 89–96.
4. Рябих Н. В. Міжнародно-правові стандарти у галузі захисту прав осіб, засуджених до позбавлення волі. *Форум права*. 2016. № 2. С. 175–179. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2016_2_28.pdf
5. Пономарьов П. Г. Міжнародно-правові стандарти поводження з ув'язненими і національні варіанти їх реалізації : навч. посіб. Рязань, 1994. 112 с. С 26.
6. Колодчина А.Л., Богатирьова О.І. Прокуратура як суб'єкт реалізації Україною міжнародних стандартів у сфері захисту прав засуджених у місцях несвободи/ за заг. ред доктора юридичних наук, професора І.Г. Богатирьова. Київ : ВД «Даконр», 2021. 198 с. С 164–165.

КЛАСИФІКАЦІЯ РІЗНОВИДІВ НАСИЛЬСТВА В МІСЦЯХ НЕСВОБОДИ УКРАЇНИ

Михайлик О. Г.

*доктор юридичних наук, професор кафедри правоохоронної та
антикорупційної діяльності
Міжрегіональної Академії управління персоналом
м. Київ, Україна*

З огляду на окреслену проблематику важливо зауважити, що в основу побудови наукового дослідження лягла авторська класифікація різновидів насильства в місцях несвободи в Україні (насильство до засуджених з боку засуджених; насильство до персоналу з боку засуджених; насильство персоналу до засуджених), що відображає самобутній методологічний підхід та є складовою частиною запропонованої системи (загальносоціальних, спеціально-кримінологічних, індивідуально-профілактичних) заходів запобігання насильству в місцях несвободи.

Крім того, з позиції зміни пріоритетів державної політики у сфері реформування ДКВС України, її подальшої демократизації, гуманізації та наближення до європейських стандартів варто виділити дві форми насильства в місцях несвободи: відкрита, та прихована (латентна), що доводить їх вплив на оперативну обстановку в місцях несвободи та рівень пенітенціарного насильства [1, с. 83].

У зв'язку з цим потребують удосконалення правова база, організаційно-управлінські та суто кримінологічні аспекти запобігання в місцях несвободи вчиненню насильницьких кримінальних правопорушень, як серед засуджених так і персоналу, що підтверджує висунуту нами авторську класифікацію різновидів насильства в місцях несвободи в Україні.

Більше того, насильство в місцях несвободи за останні десять років становить серйозну і складну проблему не тільки для Міністерства юстиції України, а й для національної безпеки суспільства. І хоча, проведена за останні п'ять років гуманізація кримінального законодавства в нашій країні показує, що менш небезпечна для суспільства частина осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, засуджується до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, а в місця несвободи направляються особи, які вчинили переважно тяжкі й особливо тяжкі кримінальні правопорушення, рівень вчинення насильства у виправних колоніях середнього та максимального рівнів безпеки не зменшився.

Тому, саме ці два рівні безпеки середній та максимальний є найбільш актуальними для вивчення і прогнозування насильства серед засуджених в місцях несвободи. На жаль, концентрація в місцях несвободи саме такої категорії осіб, які вчинили переважно тяжкі й особливо тяжкі кримінальні правопорушення вимагає від персоналу ДКВС України більш професійно виконувати свої обов'язки, звертати увагу на неодноразово засуджених схильних до вчинення нового кримінального правопорушення, проводити заходи групового, індивідуально-профілактичного та віктимологічного характеру.

Варто також зазначити, що вчинення засудженими насильства в місцях несвободи ускладнюють сам процес виконання та відбування ними покарання, порушуються принципи невідворотності виконання і відбування покарань, законності, справедливості, не досягається мета покарання та кримінально-виконавчого законодавства.

Зазначені обставини надали змогу нам змодельовати ряд важливих характеристик насильства в місцях несвободи, а саме: 1) спрямованість на досягнення конкретних цілей, зокрема мети зниження рівня насильства в місцях несвободи до соціально толерантного; 2) необхідність координування взаємопов'язаних дій – наявність чіткого плану та системи запобіжного впливу (соціалізація засуджених) в місцях несвободи 3) обмеженість взаємодії у часі й унікальність характеру та історії кожного засудженого (об'єкта впливу) [1].

Отож, учинення засудженими насильства під час відбування покарання свідчить про наявність серйозних прогалин та суперечностей в діяльності установ виконання покарань (далі – УВП) Міністерства юстиції України, що ставить під сумнів можливість досягнення мети кримінального та кримінально-виконавчого законодавства: захист інтересів особи, суспільства і держави шляхом створення умов для соціалізації й ресоціалізації засуджених, запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень як засудженими, так й іншими особами, а також запобігання тортурам та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню із засудженими.

Варто також наголосити, що насильство в місцях несвободи має підвищену суспільну небезпеку, оскільки його вчинення здійснюється під час виконання покарання, в умовах ізоляції засуджених, посиленого контролю і нагляду за ними. Водночас зазначаємо, що кримінальні правопорушення, що вчиняються в місцях несвободи із застосуванням насильства, мають певну специфіку, яка пояснюється особливістю формальних і неформальних стосунків між засудженими та засудженими і персоналом місць несвободи Міністерства юстиції України.

Варто також звернути увагу на існування в місцях несвободи кримінальної субкультури, згідно з вимогами якої живуть всі засуджені, і яка в значній мірі впливає на соціалізацію засудження їх ресоціалізацію та реінтеграцію в суспільство після звільнення. Вище наведене, свідчить про необхідність кардинального реформування кримінально-виконавчої системи в Україні. Тому пропозиція професора І.Г. Богатирьова трансформувати кримінально-виконавчу систему України в пенітенціарну систему на часі.

Оскільки, як зауважує вчений, передача Кабінетом Міністрів України у 2016 році Державної пенітенціарної служби України у підпорядкування Міністерству юстиції України є ніщо іншим, як інтегрованою парадигмою, що змінило сам вектор реформування (розвитку) кримінально-виконавчої системи України і її трансформація в пенітенціарну систему [2, с. 15].

Література:

1. Михайлик О.Г. Насильство в установах виконання покарань : теорія і практика : моногр. Київ : ВД «Дакор», 2019. – 434 с.
2. Богатирьов І.Г. Інтегрована парадигма як теоретико-методологічний орієнтир реформування(розвитку) пенітенціарної системи України. *Пенітенціарна система у глобальному вимірі* : матеріали І Міжнародного пенітенціарного форуму (м. Рівне, 29–30 жовтня 2021 р) Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'ячука. Рівне : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 140 с.